



Први кораци нове српске владе морају да буду усмерени на решавање нагомиланих текућих проблема (огромна незапосленост, пад производње и извоза, алармантна спољна задуженост, дебаланс јавних финансија...). Међутим, кључна стратешка одлука коју треба одмах да предузме нова влада јесте одбацивање (наметнуте) досадашње и прихватање (сопствене) потпуно нове стратегије економског развоја. Управо је то, а не само решавање нагомиланих текућих проблема, предуслов да се заустави даље урушавање привреде, али и државе у целости.

Све ове године Србија је без сопствене дугорочне стратегије развоја, која би била научно верификована и политички усвојена у Скупштини, а улогу стратегије имају меморандуми о буџету и економској политици који се пишу у сарадњи са (или тачније речено по диктату) ММФ, а којима се обезбеђује реализација неолибералне економске политике. Усвајање меморандума и остваривање њихових циљева ММФ (који је експонента светске олигархије и крупног капитала) је наметнуо као услов за доделу кредита Србији и за њен приступ међународном тржишту капитала.

Нова, сопствена стратегија подразумевала би одустајање од погубне неолибералне економске политике, односно напуштање наметнутог атипичног модела привређивања, заснованог на ткзв. Вашингтонском договору који инсистира на стабилизацији, либерализацији и приватизацији. Једна од основних слабости ткзв. Вашингтонског договора јесте замена циља и средстава, а која води деформацији саме стратегије економског развоја и неправилном схватању њеног дејства на реалну економију.

Стабилна финансијска ситуација, ниска инфлација, стабилан девизни курс, приватизација и либерализација привреде – само су средства економске стратегије, а не циљеви сами по себи, односно финансијска стабилизација, либерализација привреде и приватизација треба да буду средства за остварење циљева, а они су разматрани као показатељи успеха економских реформи. Не смемо губити из вида да је економија друштвена наука, те да се реформе не спроводе да би се постигли неки номинални показатељи (стопа инфлације, стабилан курс националне валуте, стопа либерализације привреде, учешће приватног сектора у друштвеном производу, степен економских слобода и слично – толико драгих економистима неолибералима), него да би се реформама обезбедило побољшање благостања свих грађана.

Очигледно је да досадашњи атипичан модел привређивања, који се заснива на (рас)продаји имовине, задуживању и потрошњи (углавном, робе из увоза) и у коме се не исплати радити, производити и извозити, хитно мора да буде замењен типичним моделом привређивања у коме се све то (радити, производити и извозити) исплати. Сликовито речено, потребно је да бећарску економију (продај, позајми и потроши) заменимо домаћинском економијом (произведи, акумулирај и инвестирај).

За разлику од атипичног, типични модел привређивања има другачије постављене циљеве и у складу с тим другачију економску политику, те мере и инструменте за њено остварење. Главни (основни) циљ економске политике мора да буде побољшање благостања, односно квалитета живота свих грађана, а дугорочно одрживи динамичан привредни раст уз пуну запосленост и равномерна и праведна расподела националног дохотка јесу потциљеви и претпоставка остваривања тог главног циља. Упоредо с питањем економске ефикасности, мора се истрајавати и на питању праведности јер су она међусобно условљена, пошто без праведности није могуће на дуги рок обезбедити ни економску ефикасност.

У складу с правилно постављеним циљевима потребно је, затим, дефинисати економску политику, те мере и инструменте за њено остварење. При томе је потребно полазити од властитог искуства погрешне политике, те потврђених успешних искустава других земаља. Наше искуство из последње деценије показује да смо следећи „добре услуге“ међународне заједнице водили економску политику која је била у интересу светске олигархије и крупног капитала, а не сопствених грађана. Уместо да смо се посветимо изградњи адекватне институционалне инфраструктуре за тржишну привреду, успостављању владавина права и стварању оптималних услова за конкуренцију и дугорочно одржив динамичан привредни раст, прихватили смо атипичан модел привређивања, који нас је довео до стања у коме се налазимо.

Државна администрација мора бити организована (и што је још важније, мора радити) у складу с дефинисаним политиком, циљевима, мерама и инструментима. Могло би се рећи да реформе треба отпочети реафирмацијом државе, без које није могућ ни дугорочно одрживи економски раст ни социјални развој, што је јасно потврдила и актуелна светска економска криза. Држава није проблем сама по себи, како то тврде неолиберали, него је проблем када је некомпетентна, неефикасна и неодговорна, каквом су је створили наши властодршци. Стога није решење да се због садашњег лошег рада државне администрације заговара минимизирање њене улоге, него лошу треба заменити добром државом, на чијем ће челу бити компетентна, ефикасна и одговорна власт.

Нама остаје само нада да ће у Србији, у догледној будућности, бити формирана влада, која ће обезбедити да се економска политика реализују у интересу огромне већине грађана, а не у интересу светске олигархије и крупног капитала, те једног уског компрадорског слоја који се формира у земљи. Људски је да се надамо, али поновићу оно што сам раније већ писао. Светска олигархија и крупни капитал имају огромну финансијску моћ, те и могућност да обликују политички и медијски простор и усмеравају унутрашњу и спољну политику многих малих држава према својим интересима. Успели су да у Србији моделирају не само владајућу, него и главну опозициону политичку сцену, па је мало вероватно да ће после ових избора нова влада зауставити даље урушавање привреде, али и државе у целости и земљу повести путем просперитета који је у интересу већине наших грађана.

P.S.

Нови економски програм требало би да чини саставни део свеобухватног и конзистентног националног програма (пошто узроци наших проблема не леже само – чак ни превасходно – у сфери економије), који би требало да заустави озбиљно урушавање привреде и друштва у целости, те земљу усмери ка обнови и просперитету. Због тога, добро разрађен и спровођен програм економске модернизације неће моћи да обезбеди жељене резултате уколико не буде праћен конзистентним и координираним реформама и у другим сферама друштвеног живота. Као илустрацију тога, наведимо само једну од тих сфера – спољнополитичку, која има и значајне економске импликације. Неопходно је темељно преиспитати нашу садашњу спољнополитичку оријентацију, у којој се формално ослањамо на четири спољнополитичка стуба (Вашингтон, Брисел, Москву и Пекинг), а у суштини се инсистира на безалтернативном (једнообразном) мишљењу и пропагандном слогану „ЕУ нема алтернативу“.

Не доводећи у питање прокламована четири спољнополитичка стуба може се поставити једно чисто здраворазумско питање: зашто су нам важнија два „западна“ од два „источна“ стуба, када САД и ЕУ и у последње две деценије (да се не враћамо дубље у историју и не спомињемо Други светски рат када су нас бомбардовали садашњи наши западни партнери који су нам земљу окупирали, али и наши тадашњи западни ратни савезници) отворено раде против интереса Србије и њених грађана – 90-их година XX века су нашу земљу држале под економском блокадом, а потом извршиле и НАТО агресију бомбардујући нас и осиромашеним уранијумом, да би на крају – и данас – играле одлучујућу улогу у дезинтеграцији Србије и покушајима гушења Републике Српске?

Зар не би било логичније да су нам ближе Русија и Кина, које нам бар не одмажу у

заштити наших виталних интереса, када у исто време, САД и ЕУ отворено раде на дробљењу и слабљењу наше земље и од њих нам стално стижу претње, уцене и казне. То постаје још невероватније данас када се, у новој конфигурацији геополитичке моћи, баланс сила померио (и даље се помера) од два „западна“ у корист два „источна“ стуба.

Исто тако, не доводећи у питање наше кретање ка чланству у ЕУ, може се поставити још једно чисто здраворазумско питање: да ли се наш основни национални интерес може свести на те три речи – „ЕУ нема алтернативу“? Оставимо сада по страни чињеницу да је безалтернативна позиција, по дефиницији, веома ризична, и да би државна мудрост налагала да се „не ставља све на једну карту“, те да се ризици умањују и на тај начин што се увек имају спремна алтернативна решења.

Озбиљне процене говоре да (уколико би се ситуација чак и повољно развијала), није реално рачунати на наше пуноправно чланство у ЕУ у наредних десет година. То је доста дуг период у коме се (како у Србији, тако и у ЕУ) много шта може битије променити. Земље ЕУ последњих година суочиле су се са озбиљном кризом и данас се оне значајно разликују од оних од пре само неколико година, те се поставља логично питање: да ли ће ЕУ уопште постојати кроз једну деценију (када би ми, по оптимистичким проценама, требало да постанемо њен пуноправан члан), а ако и опстане, колико ће се она разликовати од ЕУ којој смо тежили и којој смо се „безалтернативно“ упутили?

Промењена спољнополитичка оријентација омогућила би реализацију нове стратегије економског развоја, која би подразумевала и интензивирање економских веза са Кином (Србија би могла да буде одлична логистичка, финансијска, али и производна база за додатну економску експанзију Кине у Европу) и Русијом (максимално искористити погодности бесцаринске трговине и значајно повећати наш извоз, те постати значајна база за додатну енергетску експанзију Русије у Европу). Ова сарадња била би у обостраном економском интересу Србије, с једне, те Русије и Кине, с друге стране.

У исто време, интеграција Србије у ЕУ и даље би остала један од наших циљева, али не безалтернативан. Мислим да би крајњи циљ Србије можда требало да буде привилеговано партнерство, а не пуноправно чланство у ЕУ. Актуелна светска економска криза показала је да пуноправно чланство у ЕУ не даје гаранције да се земља неће наћи у огромним економским проблемима (то најбоље илуструју примери многих постсоцијалистичких земаља – Бугарска, Румунија, Мађарска, балтичке државе, али и Грчка, Ирска, Португал, Шпанија ...), те да ће аутоматски доћи до солидарности међу земљама чланицама.